

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת יתרו

אור

המצוה שהיא עמוד השדרה ברוחניות ובגשמיות:

שְׁמוֹת פְּרִשְׁתֵי יִתְרוֹ פָּרָק כ' (י"ב) כִּבְדֵי אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִהְיֶה לְךָ:

שאלות:

א { הדיברה החמישית היא כבוד את אביך וכו' והשאלה נשאלת הרי כידוע ששני לוחות הברית מתחלקות לשניים צד ימין מצות שבין אדם למקום ואילו צד שני מצות שבין אדם לחברו, והשאלה מדוע מצות כיבוד אב ואם נכתבה בצד ימין מאחר והיא מצוה שבין אדם לחברו? **ב** { עוד שואל החתם סופר מדוע חייב לכבד ולהכיר טובה להוריו הרי מבואר **בגמרא מסכת עירובין דף יג ע"ב** תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו. ואמרי לה ימשמש במעשיו. וא"כ כיון שיותר טוב שלא נברא מדוע להודות? **ג** { עוד עלינו להתבונן בבריאת העולם מדוע הקב"ה ברא את העולם באופן שלאחר אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה המשך קיום העולם הוא על ידי שהאדם יולד את בניו ולא המשך הקב"ה לייצר תמיד בני אדם בלי להזדקק לילודה אנושית כאדם הראשון, ויגדלם כאשר גידל הקב"ה את יוצאי מצרים כמאמר חז"ל **במסכת סוטה דף יא ע"ב** לאחר שהולכין היו מבצצין ויוצאין כעשב השדה, שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיך, וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן, שנאמר ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים, אל תקרי בעדי עדים אלא בעדרי עדרים:

התייחסות העולם:

כאשר נתבונן עדים אנו למחזה אשר בדורנו לצערנו המצב הולך ומדרדר במצות כיבוד אב ואם עד כי כמעט נאמנו עלינו דברי חז"ל **בסוף מסכת סוטה דף מט ע"ב** בעקבות משיחא חוצפא יסגא, ויוקר יאמיר, הגפן נתן פריה והיין ביוקר, ומלכות תהפך למינות, ואין תוכחת, בית וועד יהיה לזנות, והגליל יחרב, והגבלן ירום, ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, וחכמות סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת, **נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן מנוול אב, בת קמה באמה, כלה בחמותה,** אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש לנו להשען? על אבינו שבשמים. ומכאן ההשלכה גם על עבודת השם של האדם שזה בהתאם לדבר כאשר נבאר.

שלושה שותפים באדם:

אולם עלינו לדעת כי הקב"ה אשר ברא את העולם בחכמה אין ספק שהוא כל יכול והיה אפשר לייצר את הברואים כדוגמת אדם הראשון ולגדלם כדור מצרים, אולם רצונו יתברך דוקא בדרך זו של ילודה אנושית ופריה ורביה בכדי להעמיד במרכז החיים של כל אדם את ההורים שעל ידם נוצר האדם בעולם והם אשר מטפחים ומגדלים ומפרנסים ושומרים ועוזרים ומחנכים כל ילד בעולם ואין מסלול אחר, ודבר זה כאשר נתבונן את התלות של כל יצור בעולם בהוריו מהווה נקודה למחשבה מרכזית בחיי האדם שבעצם כל אישיותו ומהותו של כל נברא נזקפת לזכות ההורים שטיפחו וטיפלו וגידלו אותו עדי הגיעו לעצמאות, כך שכל בר דעת המתבונן בדבר בהכרח ירגיש מחוייבות של הכרת הטוב כלפי הוריו שבלעדיהן לא היה לו קיום, כמה עמל ויגיעה טרחו בשביל לכלכלו, כמה לילות ששמו כימים לגדלו, כמה מאמץ וסבלנות צריך כדי לטפחו, וכמה כסף הזילו בשבילו להלבישו ולחנכו, וכמה חוס ואהבה העניקו לו להצמיחו, כך שכל מי שאינו מכיר טובה להוריו אינו נבלה טובה הימנו שבוטע בכל יסוד קיומו. וכל זה במטרה שהאדם יגיע להכרת טובה לבוראו ולעבדו באמת, שהרי אמרו חז"ל **במסכת קידושין דף ל ע"ב** ת"ר, שלשה שותפין הן באדם הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. תניא, רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים, לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא כיבוד אב לכיבוד אם, וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שהבן מתיירא מאביו יותר מאמו, מפני שמלמדו תורה, לפיכך הקדים הקדוש ברוך הוא מורא האם למורא האב. תני תנא קמיה דרב נחמן בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם, שאלמלי דרתי ביניהם ציערוני. **וכן דרשו ז"ל במסכת נדה דף לא ג'** שותפים יש בו באדם, הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו, אביו מזריע לובן שממנו עצמות, וגידים, וצפרנים, ומוח שבראש, ולובן שבעינים, אמו מזרעת אודם שממנו עור, ובשר, ודם, ושער, ושחור שבעין, והקב"ה נותן בו רוח, ונשמה, וקלסתר פנים, וראיית העין, ושמיעת האזן, ודיבור שפתים, והילוך רגלים, ודעה, ובינה, והשכל. עשרה דברים הן בין אביו ואמו זה חמשה וזה חמשה והקב"ה נותן בו י" כשניהם, ובשעה שאדם מכבד אביו ואמו אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכבדוני. **וכתב לבאר הכלי יקר שמות פרק כ פסוק יב** כבוד את אביך ואת אמך. במצוה זו חתם חמש דברות ראשונות המדברים בכבוד המקום ברוך הוא כי מטעם זה נאמר בכולם ה' אלהיך, ולא הזכיר ה' בכל חמש דברות אחרונות המדברים בדברים שבין אדם לחבירו. ומצות כיבוד אב ואם אף על פי שהוא בין אדם לחבירו מכל מקום מצוה זו נוגעת גם בכבוד המקום ברוך הוא, לפי ששלושה שותפין באדם הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו, ואם תכבד אב ואם בעבור שמהם נוצר החומר והגוף הכלה והבלה, קל וחומר בן בנו של קל וחומר שתכבד את אביך שבשמים אשר נתן בך הנשמה החלק המעולה הקיים לנצח. ובמסכת קידושין (ל ב) תנו רבנן שלושה שותפים באדם וכו' ומסיק שם בזמן שאדם מכבד את אביו ואמו מעלה אני עליכם כאילו דרתי ביניכם וכבדוני, וקשה דירה מאן דכר שמהי ומהיכן למדו לומר כאילו דרתי ביניכם, **ודאי למדו זה ממה שמצינו שבכל חמש דברות אחרונות לא נזכר השם לפי שמדברים בדברים שבין אדם לחבירו,**

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

ואם כן למה הזכיר ה' אלהיך אצל כיבוד אב ואם, אלא שעשה הקדוש ברוך הוא דירה לשמו הגדול יתברך אצל אב ואם לומר שהמכבד אב ואם כאילו דרתי ביניכם וכבודני. עוד כתב החזקוני שמות פרק כ פסוק יב אשר ה' אלהיך נתן לך שאל טורנוסרופוס הרשע לרבי עקיבא מפני מה שמו של הקדוש ברוך הוא נזכר בחמש דברות הראשונות ואינו נזכר בחמש דברות האחרונות, הלך לו ר' עקיבא לפלטרין של טורנוסרופוס והראה לו את רומחו חזר והלך לטרקלין שלו והראה לו שם את מגינו חזר והלך לקלמרון שלו והראה לו שם את שריונו וכלי זיינו, חזר והוליכו לבית הכסא שלו אמר לו מפני מה לא נתת כאן כלי זיינך אמר לו מפני שהוא גנאי לי להניחם במקום הטנופת. אמר לו רבי עקיבא כך בדברות הראשונות אין שם אלא דרך כבוד ולכך נכתב שם שמו של הקדוש ברוך הוא אבל בחמש אחרונות שמדבר ברציחה וניאוף גנבה ועדות שקר וחמוד לא רצה להזכיר שמו בהם. ד"א חמש דברות הראשונות העובר עליהם אינו רע אלא לשמים לפיכך הזכיר שמו ככולם שהרי לשמו הם קבועים אבל חמש האחרונות אינם אלא לבריות לפיכך לא חש להזכיר שמו בהם.

השווה הקב"ה את כבוד ומורא הוריו לכבוד ומורא השם יתברך:

ולואת מצינו שהקב"ה משוה כבוד ומורא אביו וכבוד ומורא אמו וכבוד ומורא אביו לכבוד ומורא הקב"ה כמבואר מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ פסוק יב. כבוד אביך ואת אמך כיבוד זה אינו יודע מהוא כשהוא או כבוד אביו כבוד את י"י מהונך (מש' ג ט) אמור מעתה מאכיל ומשקה ומלביש ומכסה מכניס ומוציא, נא' כן כבוד את אביך ואת אמך, ונא' להלן כבוד את י"י מהונך, שקול כיבוד אב ואם ככיבוד המקום, נא' איש אמו ואביו תיראו (ויק' יט ג), ונא' את ה' אלקיך תירא (דב' ו יג), שקול מורא אב ואם כמורא המקום. נא' מקלל אביו ואמו מות יומת (שמי' כא יז) ונא' ונקב שם ה' מות יומת (ויק' כד טז) שקולה קללת אב ואם כקללת המקום, אבל אי אפשר לומר מכה כלפי מעלה וכן בדין מפני ששלשתם שותפים בו. והוסיף לבאר הפנים יפות שמות פרק כ פסוק יב מפני שאמרו שם [ל ב] השוה הכתוב כיבוד אב ואם לכבוד המקום. וצריך להבין ענין השוואה זו, שהרי אמרו [ב"ק כה א] גבי מרים שאביה ירוק בפניה וגוי' ק"ו לשכינה י"ד יום. אמנם הוא מובן ע"פ מ"ש ריב"ז לתלמידים [ברכות כח ב] יהי מורא שמים עליכם כמורא ב"ו וכו', ותדע כשאדם עובר עבירה אומר מי רואני וכו', ענינו לפי שהשי"ת רם ונשא ומסתתר ונעלם מעיני הגשמיים, הלואי שיהיה מוראו כמורא ב"ו שהוא נראה בעיני הגשמיים. וכן מבואר ברמב"ן שם. וכך מצאתי שכתב הבכור שור שמות פרק כ פסוק יב כבוד את אביך ואת אמך אף על פי שאמרת לך שלא תכבד ותעבוד כי אם אותי, אביך ואמך כבוד ולא תשכח כל גמולו כי הם הביאוך לעולם, וגמולך [כל טוב] עד שנעשית גדול, ועליך מצטערים, וכל טרחם אינו רק לך. ואם תכבד אותם ותשלם להם גמולם, ידעתי כי תכבד אותי על כל החסד שעשיתי לך להביאך לעולם הזה ולעולם הבא. למען יאריכון ימיך: כי בכך אתן לך אורך ימים. ועוד שאם תחזיק במצות, יכבדוך בניך ויסמכו אותך לעת זקנה, ולא תמות בחוסר בלא עתך. עוד כתבו בעלי התוספות בהדר זקנים שמות פרק כ פסוק יב כבוד את אביך ואת אמך. אף על פי שהזהרתך שלא לכבד כי אם אותי. אביך ואמך כבוד שהם הביאוך לעולם וגמולך טובות. ואם תכבדם ותשלם להם גמולם ידעתי שתכבדני מק"ו שהם לא הביאוך אלא לחיי שעה ועשיתי עמך חסדים להביאך לעה"ז ולעולם הבא:

מצות כבוד אביו ואמו הן עמוד השדרה בחיי כל אדם:

נמצא שמצוה זו היא המפתח להקנאת מידת הכרת הטוב כלפי הקב"ה שבלעדיו אין קיום לגופו של האדם, ומאחר ואין עיני האדם מסוגלות לראות את הקב"ה והכל רק מתוך אמונה, לכך הקב"ה ברא את האדם על ידי פריה ורביה ולא כדוגמת אדם הראשון בכדי שהאדם יורש בקרבו הכרת הטוב, ולואת נצרכה מצות כיבוד הוריו להרגיל עצמו לחשיבה נכונה להתבונן במטיב עימו, ומתוך כך יגיע להכרה גם בטובת השם, ובלעדיו זה האדם לא היה מסוגל להכיר בטובת השם יתברך, וכן בטובת חברו או אשתו ולואת מצות כיבוד אביו ואמו נמצאת המרכז הדברות שהיא בעצם המחברת בין מצות בין אדם למקום לבין אדם לחברו.

הקושי בקיום מצות כבוד אביו ואמו:

למרות שאין ספק שמצוה זו אינה קלה עד כדי כך שמבואר במסכת קידושין דף לא ע"ב אמר רבי יוחנן: אשרי מי שלא חמאן. רבי יוחנן, כי עברתו אמו מת אביו, ילדתו - מתה אמו; ופרש"י שם. אשרי מי שלא חמאן - שאי אפשר לקיים כבודם ככל הצורך והוא נענש עליהם. ולואת כתב בספר חשוקי חמד ברכות דף לה ע"ב שאלה. ילד מאומץ שלא יודע מי הם הוריו, אך יודע שהם יהודים כשרים, וגם הוא כשר לחיתו, וטוב לו אצל הוריו מאמציו. האם ראוי לו בהגיעו לגיל עשרים (שאפשר לו אז לגלות את הוריו) לגלותם בפנקסי הממשלה כדי שיוכל לקיים מצות כיבוד אב ואם? תשובה. ומורנו הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א הוסיף דאפילו אם הבן לא יתבלבל גם אז העצה הטובה היא לא לגלות מי הם הוריו, מאחר ונאמר במסכת קידושין (דף לא ע"ב) "אמר ר' יוחנן אשרי מי שלא חמאן", ופרש"י אשרי מי שלא חמאן שאי אפשר לקיים כבודם ככל הצורך והוא נענש עליהם, אם כן בן זה שלא מכיר את הוריו אשרי לו, ומה לו להיות חכם יותר מר' יוחנן, וכיון שהוא מעיד שאי אפשר לקיים כבודם והוא יענש עליהם למה לו לגלותם עדיף יותר להשאר במצב שאינו יודע מי הם, שלא יענש. אולם למרות כל זאת כתב בעל הפלא יועץ מוסר השכל עד כמה האדם טועה במצוות כיבוד או"א, וז"ל ידוע שגדול חיוב כבודם שהשוה הכתוב כבודם לכבוד המקום והמזלזל בכבודם גדול עונו, ועתה הן בעון רבו בנים המתפרצים ויהי הנקל בעיניהם שלא לכבד אב ואם אלא שמרבים לעבור על דעתם ויש בנים משחיתים שמזלזלים בכבודם ומצערים אותם צער בנפש ומקחים שיני מולידיהם ובפרט האיש הירא את ה' במצותיו חפץ מאד והוא מייסר את בניו ואין שומעים בקולו ומכעיסים אותו על פניו האיש הזה גדול צעריו כי קשה תרבות רעה בתוך ביתו ושיניו יחרוק ונמס מר לו מר אוי להם לבנים שכך גורמים לאביהם אוי להם אהה עליהם אוי להם מיום הדין כי על הכל יביא אלקי"ם במשפט על מה שעבר על דעת קונו ועל מה שעבר על דעת אביו ואמו וציער אותם ועל אשר גרם כעס לאביו בן כסיל ועל שהוא ממרר לילדיו ואוכל פירות בעוה"ז? שכאשר עשה כן יעשו בניו לו שמדה כנגד מדה לא בטלה והקרן קיימת לו לעולם הבא, והן

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

אמת שחמור מאד החיוב של כבוד אב ואם עד שלא כל אדם יכול לצאת ידי חובה כראוי עד שחכמי הש"ס אמרו אשר מי שלא הכירך, אבל כל אדם חייב לעשות אשר בכחו לעשות בכל כחו ולא יאבד עצמו לדעת, כי אף שאמרו אב שמחל על כבודו מחול ובודאי זו מדת כל אדם שמוחל לבניו על כבודו, **מכל מקום נענש בדיני שמים על שעבר אמימרא דרחמנא צא ולמד מאבינו הזקן יעקב ע"ה מאי סליק ביה על כ"ב שנה שלא שימש את אביו. ויוסף הצדיק נתקצרו שנותיו על ששמע שהיו אומרים לו עבדך אבינו ושתק ומה גם דבזיונו וצערו אינו מחול דצערא דגופא לא ניתן לימחל. הנה כי כן בחורי חמד בני ישראל הכשרים תנו לאלקינו כבוד והזהרו בכבוד אביכם ואמכם ולא תסורו מן הדבר אשר יצוו אתכם ימין ושמאל אפילו אם יאמרו אליכם על ימין שהוא שמאל כי זו רעה חולה שיש בבנים לא אמון במ שמחזיקים עצמם לחכמים ונבונים יותר מאביהם ואמם ולו חכמו ישכילו כי התורה העידה כי בשישיש חכמה ואורך ימים תבונה וכתוב דרך איש כסיל ישר בעיניו והתנא אמר אל בינתך אל תשען ולו יהיה כדבריהם שאביהם ואמם חסרי מדע ח"ו גזירת שדי"י עומדת לעומתם לשמוע בקולם ושלא להכעיסם אם לפי דעתם יעשו עמהם שלא כהוגן ושלא כשורה זאת חקת התורה שהרי אמרו עד היכן כבוד אב ואם עד שיטול ארנקי שלו בפניו וזרקנו לים ולא יכלימונו, וכבר מלתי אמורה שיש מצות בר מזל שהרי כמה מעות אדם מפזר לעשות מצות פתיחת ההיכל או להיות סנדק וכדומה אף דליכא לא מצוה דאורייתא ולא מצוה דרבנן אלא חיוב מצוה בעלמא אשריהם ישראל ועל כל פעם ששומע בקול אביו ובקול אמו מקיים מצוה רבה דאורייתא ופתאים עברו ונענשו עכ"ל:**

מהו כבוד ומורא:

ומבואר בחז"ל להמחיש לנו מהו כבוד ומורא שצריך האדם לעשות במסכת קידושין דף לא ע"ב אמר רבי אבהו כגון אבימי ברי קיים מצות כיבוד. חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו, וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבבא, רהיט ואזיל ופתח ליה, ואמר אין אין עד דמטאי התם. יומא חד אמר ליה אשקיין מיא, אדאייתי ליה נמנס, גחין קאי עליה עד דאיתער, איסתייעא מילתיה ודרש אבימי מזמור לאסף. רבי טרפון הוה ליה ההיא אמא, דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא גחין וסליק לה, וכל אימת דהות נחית נחתת עלויה, אתא וקא משתבח בי מדרשא, אמרי ליה עדיין לא הגעת לחצי כיבוד, כלום זרקה ארנקי בפניך לים ולא הכלמתה? רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאמיה, אמר איקום מקמי שכינה דאתיא. וכן ת"ר איזהו מורא, ואיזהו כיבוד? מורא לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו, ולא מכריעו. **וכך פסק שו"ע יו"ד בהלכות כבוד אב ואם סימן רמ"ב** איזה מורא, לא יעמוד במקומו המיוחד לו לעמוד שם בסוד זקנים עם חבריו, או מקום המיוחד לו להתפלל; ולא ישב במקום המיוחד לו להסב בביתו; ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו, אפילו לומר נראין דברי אבא, ולא יקראנו בשמו, לא בחייו ולא במותו, אלא אומר אבא מארי.

מדוע השכר על כבוד אביו אריכות ימים:

כתב לתרץ בספר תולדות יצחק שמות פרק כ פסוק יב מיצה כנגד מיצה וז"ל כבד את אביך ואת אמך למען יאריךוך ימך, כל משפטי התורה מדה כנגד מדה ואם כן היה ראוי שיאמר כבד את אביך ואת אמך למען יכבדוך. והתשובה שהמאריך ימים מכבדים לו, שנאמר [ויקרא יט לב] מפני שיבה תקום וגו', לזה אמר כבד את אביך למען יאריךוך ימך ותהיה זקן ויכבדוך. **אולם עוד כתב לתרץ בשם הר"ס"ג רבינו בחיי שמות פרק כ פסוק יב** ומה שקבע הכתוב שכר הכבוד אריכות ימים, **הגאון רב סעדיה ז"ל** נתן טעם בזה כי מפני שלפעמים עתידים שיחיו האבות עם הבנים זמן ארוך, והאבות הם למשא כבד על הבנים והכבוד יכבד עליהם, לכך קבע עליהם שכר המצוה הזאת "למען יאריךוך ימך", כלומר עליו לכבדם ותחיה עמהם ואם אולי תצטער על חייהם דע שעל חיך אתה מצטער ע"כ.

מדוע חייב הכרת הטוב הרי טוב לאדם שלא נברא:

והקשה החתם סופר בספרו תורת משה שמות פרק כ פסוק יב כבד את אביך ואת אמך למען יאריךוך ימך. וכו' והנה אמרו חז"ל (עירובין י"ג ע"ב) נח שלא נברא יותר משנברא והלואי שלא נברא, וא"כ מה ענין לכיבוד הזה? אך כתב שם תוס' דזה לשארי בני העולם אבל עבדי ה' אשרי להם ולדורם, לכן אנו מברכין ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו, ע"כ אחרי קבלת מלכות שמים באנכי ולא יהיה לך וקבלת שבת שמורה על החידוש ויכולת, אח"כ שהוא מעבדי ה' ונוח לו שנברא עי"כ כבד את אביך שהוא שותף ביצירה שזכית לבוא אל העוה"ז שעי"כ יזכה לעוה"ב שכולו טוב, וכו'. עוד כתב שם והנה י"ל שפלוגתתם אינו קאי על צדיק לפי שיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, א"כ לא שייך לומר עליו טוב שלא נברא, אלא פלוגתיהו קאי על סתם בני אדם ולא על הצדיקים, והנה הב"ח (סי' מ"ו ד"ה ויש, בשם מפרשים) כתב דלכן אנו מברכים ברוך אתה ה' וגו' שלא עשני גוי, דרך שלילה, ולא מברכים שעשני ישראל, לפי שטוב מי שלא נברא, וברכה זו בקומו ממיטתו מברך, אבל לאחר התפילה שהודינו להקב"ה במצות ק"ש ותפילה, אח"כ אנו אומרים ברוך אלקינו שבראנו לכבודו. והנה יש ליתן טעם על כיבוד אב ואם, לפי שהם שותפים להקב"ה בבריאת אדם כדתן שלשה שותפים יש באדם הקדוש ברוך הוא והאב והאם, עיין במסכת נדה ל"א ע"א, וצריך לכבד ולהודות לאב ואם שהולידו אותו כדי שיזכה לעבוד למלך הכבוד.

דברי הרש"ר שההורים הם האמצעי להמשך המסורת:

עוד הוסיף הרש"ר הירש שמות פרק כ פסוק יב וכתב אולם הערובה היחידה לאמיתותן היא המסורת, ויסודה של מסורת אינו אלא מסירתה הנאמנה לבנים מידי האבות וקבלתה ברצון בידי הבנים מידי האבות. על כן לא נתקיימו לאורך ימים יסודות הבנין הגדול שייסד ה' בישראל אלא על המשמעת העיונית והמעשית של בנים כלפי אבות ואמהות, ונמצאנו למדים כי כיבוד אב ואם הוא התנאי היסודי לנצחיותה של האומה הישראלית. על ידי האב והאם נותן ה' לילד לא לבד את הווייתו הפיסית, אלא הם למעשה גם החוליה המקשרת את הילד אל העבר היהודי ועושה אותו לבן ישראל ולבת ישראל. מידי ההורים מקבל הילד את מסורת התעודה הישראלית המעוצבת בדעת, בהליכות ובדרכי חינוך, והם מוסרים לו את

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

דבר ההיסטוריה ואת דבר התורה, למען ינחילם גם הוא לבניו אחריו בבוא הזמן. כשם שעניי הבן אל הוריו, כן תהיינה אליו עיני ילדיו בבוא הזמן. **אלמלא הקשר בין אבות ובנים תנותק שרשרת הדורות, תאבד תקוות העבר היהודי לגבי העתיד והאומה הישראלית תחדל מלהיות.** אכן, גדולה חשיבותם של ההורים בישראל, ולפיכך ייחדה להם התורה מקום נכבד בעשרת הדיברות.

בזכות כיבוד אם זכה לחכמה:

וכמעשה שהיה עם היהודי הקדוש אשר היה יושב ולומד עם תלמידיו ופעם נתקשה מאוד באיזה סוגיה של אביו ורבה והיה שקוע זמן רב במחשבות ואחד התלמידים יתום מאב היה רעב והיה מתגורר בסמוך החליט לקפוץ מהר לאכול קמעה ולחזור ובהגיעו לביתו שמחה אימו על בואו של בנה יחידה והזדרזה להכין לו סעודה ואכל ובגמרו בקשה אמו המבוגרת שאולי יכול לעזור לה להוריד איזה חפץ המונח גבוה ואינה יכולה לטפס והיא נחוצה לו כעת, אולם הבן התנצל כי הוא יצא באמצע שיעור וחושש שיפסיד ולכן מוכרח למהר ולאחר השיעור יבא, הסכימה האמא בלית ברירה והלך הבן, אולם באמצע הליכתו התחרט וכי הוא לומד שלא לקיים מה תועלת בלימודו, ולכן החליט לחזור ומיהר לעשות רצון אמו והלך וברכתו אמו על מעשיו, והנה בהגיעו לביהמ"ד בדיוק רבו הצדיק הגביה ראשו ואמר בקול ברוך הבא כעת מובן לי הסוגיה, אך שאל הרב את אותו תלמיד שיספר מה עשה, ולא הבינו פשר הדברים וסיפר התלמיד את מעשיו של סירובו לאמא ולאחר מכן חרטתו, ואמר הרב הצדיק דע לך שבזכות אותה מצות כבוד אם שעשית בא איתך אביו וליוה אותך והסביר לי הסוגיא מפני שהיה יתום אביו מחבב כל מי שמקיים מצוה זו ומאיר עיניו בתורה. הרי לנו כיצד בזכות כיבוד אם זוכה לחכמה.

בזכות כיבוד אב זכה אריכות ימים:

הסבא שלי ר' יהודה פרץ ז"ל האריך ימים כפי ההיסטוריה שחקרתי אותו היה מספר על מלכי מרוקו וכדומא ונראה כי הגיע קרוב למאה ועשרים נטמן בחלקת בתי פונביץ' בבני ברק, ושאלתי אותו במה זכה לאריכות ימים, וסיפר לי כי אביו סבא רבא היה סובל מאוד מהרגלים והיה מתקשה ללכת, ומאחר וסבי היה אדם בריא וחסון וגבוה היה לוקח את אביו על הכתפיים כאשר נצרך לצאת מהבית כגון לבית הכנסת ולשוק לערוך קניות הנצרך לבית ומחזירו לבית דבר בלתי נתפס בימינו לכבד אביו בצורה כזו ולזאת זכה להאריך ימים ושנים.

בזכות כיבוד אם זכה לעושר:

מעשה שהיה איתי לאחר שהכרתי דודה של עשיר גדול מאוד במקסיכו וסיפרה על עושרו הגדול אשר יש לו מפעל בטקסס אשר מרוב גודלו צריך לנסוע ברכב להגיע ממקום למקום אף גם זאת רוב זמנו מבלה בטיסות במטוסו הפרטי לרגל עסקיו, והצלחתי לקבוע איתו פגישה בניו יורק במנהטן בדירת הקיט שלו שלאחר מעשה התברר לי כי יש לו קומה שלימה מתחת לדירתו של נשיא ארה"ב טרמפ והיא רק דירת קיט שמידי פעם לעתים רחוקות מגיע אליה כמובן שבבניין זה מתגוררים רק עשירי עולם כמו רייכמן ועוד אחרים, ולאחר שנפגשתי איתו וראיתי שמדובר באדם שמופקע לגמרי מיהדות חקרתי בזכות מה זכה לעושר אגדי כזה, ואותה דודה סיפרה לי שהוא עשה לאמו המתגוררת בביתו כאלמנה מסיבה עם כל המשפחה ושלה כרטיסי טיסה לכל המשפחה ובמטוסו הפרטי הביא את כולם לביתו ועשה ערב ברמה גבוה מאוד והכי חשוב שהוא היה רוקד לפני אמו שתשמח וכל מאודו עושה כל אשר לאל ידו לעשות לשמח את אמו. ובזה התברר התעלומה מהיכן זכה לעושר, כמו שהגמרא בקידושין מספרת על דמא בן נתינה שזכה לעושר גדול בזכות כבוד אביו.

בזכות מצות כיבוד אב ואם זכה לגן עדן:

מעשה הובא בספר סדר הדורות וספר מעיל צדקה סימן תמ"א על ר' יהושע בן אלם שגילו לו מהשמים שבעוה"ב יהיה שכנו של הקצב "ננס" למחרת בא לשמונים תלמידיו ואמר להם שאינו יכול יותר ללמד שכיצד יתכן שלאחר שכל ימיו יושב ולומד ולא הלך ד"א בלי תפילין וכיצד שכנו בג"ע יהיה קצב, ולכן אמר להם עד שיראה אותו וידע מה מעשיו הלכו וחקרו עד שמצאו אותו הלך אליו וחקר על מעשיו למרות שכולם אומרים שהוא מאוד פשוט והוא סיפר כי יש לו הורים שאינם יכולים ללכת והוא מטפל בהם ורוחץ אותם, שמח שאם כך מובן מדוע זכה שכנו בג"ע, ללמדנו שזכות כיבוד אב ואם שקול כנגד כל תורתו של התנא.

מוסר השכל:

אחר הדברים האלה עלה בידנו להבין את חכמת הבורא יתברך אשר יצר את האדם בחכמה להקנות לאדם מידת הכרת הטוב בצורת יצירתו להשריש בקרבו הערכה למטיב עימו ולזולתו שזה יסוד קיום הבריאה בינו לבין הוריו וכן לאשתו ולחברו ולכל המטיב עימו, וממילא יגיע להכרת טובה לבורא יתברך אשר נפח נשמה באפו והעניק לו עשרה דברים שבהם תלוי קיומו ויבין שצריך להודות לו על כל נשימה ונשימה ועל ידי כך יעבוד השם יתברך בשמחה, כך שמצוה זו היא עמוד השדרה לקיום החברה ועבודת השם, אף גם זאת היא יסוד המסורת מדור דור להמשך קיום התורה ומצותיה, ולזאת בכל הדורות מצוה זו הייתה מתבצעת בהידור כאשר מסופר בגמרא אך כמובן שיש ירידת הדורות ובפרט במצוה זו כמאמר חז"ל אולם אשרי הזוכה להדר כמה שיותר במצוה זו לדעת כיצד לכבד ולירא מהוריו כמבואר בהלכה כי בזה זוכה לאורך ימים ושנים בבריאות עושר וכבוד והצלחה וברכה בעוה"ב ובעוה"ב.

החומם בברכת שבת שלום ומבורך

בידידות ואהבה
מרדכי מלכא